

Daniel Quinn: Az iskoláztatás rejtett programja

Gyanítom, nem mindenki tudja a hallgatóságból, hogy ki vagyok, vagy hogy miért hívtak meg önök előtt beszédet tartani. Végül is sosem írtam könyvet az iskoláztatásról vagy az iskolamentes oktatásról (unschooling), sőt még csak cikket sem. Neveztek már sok mindennek: futuristának, bolygófilozófusnak, marsi antropológusnak. Nemrégiben kultúrakritikusként mutattak be egy közönségnek, és azt hiszem, ez a legtalálóbbs kifejezés. Amint tapasztalni fogják, mai beszédemben megkísérlem kultúránk és fajunk történelmének nagyobb összefüggéseibe helyezni az iskoláztatást és az iskolamentes oktatást.

Azok kedvéért, akik nem ismerik a munkáimat, először is elmondom, hogy mit értek a „mi kultúránk” alatt. Nem terhelem önöket meghatározásokkal, hanem inkább bemutatok egy ismérvet, amelyet bárhol a világon alkalmazhatnak. Ha a világban valahol hét lakat alatt tartják a táplálékot, és az ott élő embereknek dolgozniuk kell a megszerzéséért, akkor önök a mi kultúránk emberei között vannak. Ha azonban esetleg Brazília vagy Új-Guinea belsejében vannak egy őserdőben, akkor azt fogják tapasztalni, hogy nincs hét lakat alatt a táplálék. Egyszerűen ott van szabadon, és vehet belőle bárki, aki csak akar. Egy miénktől gyökeresen eltérő kultúrához tartoznak az arrafelé élők, akiket gyakran őslakosoknak, kőkori embereknek, vagy törzsi embereknek neveznek.

Először az 1960-as évek elején kezdtem kultúránk sajátosságaira figyelni, amikor elhelyezkedtem az oktatási anyagok akkori élvonalbeli kiadójánál, a Science Research Associatesnél. A húszas éveim közepén jártam, és ugyanolyan teljesen szocializálódott ember voltam, mint bármelyik szenátor, buszvezető, mozicsillag vagy orvos. A világegyetemről és benne az emberiség helyéről vallott alapvető felfogásom rendíthetetlen volt, és teljesen bevett.

Csak hogy feszültségekkel teli időket éltünk akkoriban, bizonyos módon még a mainál is feszültségekkel telibbet. Manapság sokan tudatában vannak, hogy az emberi élet könnyen veszélyben lehet, ám ez a veszély valamiféle homályosan meghatározott jövőben van, húsz, ötven vagy száz évnnyire. A hidegháborúnak azokban a leghidegebb napjaiban viszont mindenki azzal a tudattal élt, hogy szó szerint bármelyik pillanatban figyelmeztetés nélkül bekövetkezhet egy atomholokauszt. Gyakorlatilag csak egy gombnyomás választott el tőle.

Az emberi élet nem hunyna ki egészen egy ilyen holokausztban. Bizonyos módon ennél is rosszabb lenne a helyzet. Néhány órán belül nemcsak a kőkorszakban találnánk magunkat,

hanem a szinte teljes tehetetlenség állapotában is. Elvégre a kőkorszakban az emberek tökéletesen jól éltek élelmiszeráruházak, bevásárlóközpontok, vaskereskedések nélkül is, és mindazon bonyolult rendszerek nélkül, amelyek gondoskodnak arról, hogy ezek a helyek tele legyenek a számunkra szükséges cikkekkel. Pár óra leforgása alatt zűrzavar és anarchia törne ki városainkban, és a létszükségleti cikkek mindörökre eltűnnének az áruházak polcairól. Napokkal később mindenütt éhínség lenne.

Az életben maradtak nem ismernék a kőkorszaki ember számára magától értetődő készségeket – a saját környékükön termő ehető és ehetetlen növények megkülönböztetésének képességét, a vadállatok becserkészésének, megölésének, valamint húruk elkészítésének és tartósításának képességét, és a legfontosabbat: a környezetükben található anyagokból való eszközkészítés képességét. Önök közül hányan tudnak írhat pácolni? Kötelet készíteni nyersanyagokból? Követ pattintani? Hát még fémeket olvasztani nyers ércből. Az évezredek során kifejlődött mindennapos kőkorszaki készségek elvesznének.

Mindezt nyíltan elismerték azok az emberek, akik egy pillanatig sem kételkedtek abban, hogy olyan életet élünk, amelyet az embernek az idők kezdetétől fogva szántak; akik egy pillanatig sem kételkedtek abban, hogy a gyerekeink pontosan azt tanulják az iskolákban, amit tanulniuk is kell.

Az SRA-nál megbíztak egy új, nagy matematikai programon való munkával, amelyen már jó pár éve dolgoztak Clevelandben. A munkám első évében készültünk kiadni az óvodásoknak és az első osztályosoknak szóló programot. A második évben a másodikosoknak szóló programot, a harmadikban a harmadikosoknak szólót, és így tovább. Az óvodásoknak és első osztályosoknak szóló programon dolgozva észrevettem valami igazán figyelemre méltót. Ezekben az osztályokban a gyerekek az idejük nagy részében olyasmit tanulnak, amit senki sem tud nem megtanulni, aki kultúránkban nő fel. Például megtanulják az elsődleges színek nevét. Hűha, képzeljék csak el, hogy hiányoznak az iskolából aznap, amikor a kék színt tanulják. Életük hátralevő részében azon tűnődnének, milyen színű is az ég. Megtanulják megmondani az időt, megtanulnak számolni, összeadni és kivonni, mintha legalábbis e kultúrában bárki elmulaszthatná a megtanulásukat. És persze megkezdik az olvasás elsajátítását. Ingoványos talajra lépek ugyan, de javaslok egy kísérletet. Vegyünk 30 gyereket két osztályra bontva, tanítsuk őket egyformán, kapják ugyanazokat a tankönyveket az iskolai évek alatt, ám az egyik osztályt egyáltalán ne tanítsuk olvasásra, a másikat pedig tanítsuk a

szokásos módon. Nevezzük Quinn-sejtésnek amit most mondok: a tizenkét év végén mindkét osztályban egyformán tudnak majd olvasni. Azért merek biztosan előállni ezzel a sejtéssel, mert a gyerekek végső soron ugyanúgy tanulnak meg írni, ahogy beszélni: úgy, hogy olvasó emberek társaságában vannak, és képesek akarnak lenni arra, amire ezek az emberek képesek.

Ekkoriban jutott eszembe a következő kérdés: Ahelyett, hogy két-három évig olyasmikre tanítjuk a gyerekeket, amiket amúgy is elkerülhetetlenül megtanulnak, miért nem olyasmikre tanítjuk inkább őket, amiket amúgy nem feltétlenül fognak megtanulni, és amiket abban a korban éppenséggel még élveznének is? Például a csillagok alapján való tájékozódást. A börtöncserzést. Az ehető és ehetetlen dolgok megkülönböztetését. Hajléképítést az elejétől kezdve. Szerszámkészítést nyersanyagokból. Kenekészítést. Az állatok nyomának követését – mindazokat az elfeledett ám még ma is értékes képességeket, amelyekre valójában a civilizációnk épül.

Persze senkinek sem kellett elmondanom az ötletemet, hogy tudjam, miként fogadnák. Teljesen szocializálódott emberként én magam is meg tudtam magyarázni, hogy miért egészen őrült ötlet ez. Azt az életmódot folytatjuk, amelyet az idők kezdetétől az embereknek szántak, és a gyerekeinket éppen erre az életre készítettük fel. Az előttünk élt emberek vademberek voltak, épp csak nem barmok. Akik továbbra is úgy élnek, mint őseink, azok vademberek, épp csak nem barmok. Jó, hogy a világ megszabadult tőlük, és jól tettük, hogy az utolsó szálig megszabadultunk tőlük, no meg a nevetségesen primitív képességeiktől.

Az iskolákban felkészítettük a gyerekeinket, hogy bátran lépjenek ki az egyetlen teljesen emberi életbe, amely valaha is létezett ezen a bolygón. Az iskolában szerzett képességek nemcsak sikert hoznak nekik, hanem mély személyes beteljesülést is minden szinten. Mit számított az, hogy egész életükben csupán valami agyat bénító gyári munkát végeztek? Tudtak mondatot elemezni! El tudták magyarázni a különbséget Petrarca és Shakespeare szonettjei között! Tudtak négyzetgyököt vonni! Be tudták bizonyítani, hogy miért egyenlő a derékszögű háromszög átfogójának négyzete a befogók négyzetének összegével! Tudtak verset elemezni! El tudták magyarázni, hogyan fogadja el a kongresszus a törvényjavaslatokat! Minden valószínűség szerint fel tudták vázolni az amerikai polgárháború gazdasági okait. Olvasták Melville-t és Shakespeare-t, miért ne olvasnák hát el most Dosztojevszkijt és Racine-t, Joyce-t és Beckettet, Faulkner-t és O'Neillt? A polgári oktatás – óvodától a 12. osztályig – persze mindennek fölött felkészítette a gyerekeket, hogy szerepüket

teljesen ellátni képes résztvevői legyenek a mi nagyszerű civilizációnknak. Az érettségi-osztó ünnepséget követően készen álltak magabiztosan lépdelni bármilyen cél felé, melyet kitűztek maguk elé.

Természetesen akkoriban (ahogy most is) mindenki tudta, hogy a polgári oktatás nem vitt véghez ilyesmit. Akkoriban – ahogy most is – úgy látták, hogy valami különös baj van az iskolákkal. Csődöt mondtak e csábító ígéretek valóra váltásában – rettenetes csődöt. Hát igen, a tanárokat nem fizették meg eléggé, úgyszólván mi mást várhat az ember? Fölemeltük a tanárok fizetését – újra meg újra meg újra –, és az iskolák még mindig csődöt mondtak. Hát igen, mi mást várhat az ember? Az iskolák rozzantak voltak, világítás nélküliek és hervasztóak. Újakat építettünk – tízezernyi, százezernyi –, és az iskolák még mindig csődöt mondtak. Hát igen, mi mást várhat az ember? A tananyag ósdi volt és használhatatlan. Korszerűsítettük a tananyagot, minden tőlünk telhetőt megtettünk, hogy használhatóvá tegyük – és az iskolák még mindig csődöt mondtak. Akkoriban – ahogy most is – minden héten olvasni lehetett valami okos új ötletről, amely biztosan „rendbe hozza” az iskoláinkat, bármi bajuk legyen is: nyitott osztályterem, csoportban tanítás, vissza az alapokhoz, több házi feladat, kevesebb házi feladat, semennyi házi feladat – fel sem tudnám sorolni mindet. Száz meg száz ilyen okos ötletet valósítottak meg – ezernyi –, és az iskolák még mindig csődöt mondtak.

Kultúránkban minden médium azt mondja nekünk, hogy az iskolák azért vannak, hogy felkészítsék a gyerekeket a sikeres és embert beteljesítő életre a civilizációnkban (és ezért csődöt mondanak). Ez vitathatatlan, ez kétségtelen, ez kérdéses sem lehet. Az Izmaelben azt írtam, hogy Kultúra Anya hangja szól hozzánk minden cikkből az újságokban és folyóiratokban, minden filmből, minden prédikációból, minden könyvből, minden szülőből, minden tanárból, minden iskolaigazgatóból, és azt mondja az iskolákról, hogy azért vannak, hogy felkészítsék a gyerekeket a sikeres és embert beteljesítő életre a civilizációnkban (és ezért csődöt mondanak). Ha kilépünk a kultúránkból, ez a hang többé nem tölti be a fülünket, így aztán feltehetünk néhány új kérdést. Mi van akkor, ha az iskolák nem mondanak csődöt? Mi van akkor, ha pontosan azt teszik, amit valójában várunk tőlük – ám amit nem kívánunk megvizsgálni és bevallani?

Rendben van, az iskolák elég rosszul készítik fel a gyerekeket a civilizációnkbeli sikeres és embert beteljesítő életre, de miben kiválóak? Nos, először is remekül távol tartják a fiatalokat a munkaerőpiactól. Nem lesznek tizenkét vagy tizennégy évesen bérből és fizetésből élők,

hanem továbbra is csak fogyasztók maradnak – és több milliárd dollár értékű árut fogyasztanak a szülők munkával megkeresett pénzén. Képzeljék csak el, mi történne a gazdaságunkkal, ha az iskolák hirtelen becsuknák kapuikat. Ötvenmillió aktív fogyasztó helyett hirtelen ötvenmillió munkanélküli fiatalunk lenne. Teljes gazdasági katasztrófa lenne ez.

Természetesen egészen más volt a helyzet kétszáz évvel ezelőtt, amikor még elsősorban agrártársadalom voltunk. A fiatalok az elvárásnak és a szükségnek megfelelően tíz-tizenkét éves korukban munkásokká váltak. A tömegek számára tökéletesen megfelelőnek tartották a négy-, öt- vagy hatosztályos oktatást. A társadalom jellegének változása miatt azonban kevesebb fiatalra lett szükség a gazdaságokban, és a gyermekmunka elleni törvények beiktatását követően hamarosan lehetetlen volt gyárakban dolgoztatni a tíz-tizenkét éveseket. Gondoskodni kellett arról, hogy ne legyenek az utcán – hol is lennének jobb helyen, mint az iskolában? Természetesen új anyagokat kellett a tananyagba illeszteni, hogy legyen mivel eltölteni az időt. Nem nagyon számított, hogy mi legyen az. Jegyezzék meg mindegyik állam fővárosának nevét. Jegyezzék meg, hogy melyik államnak mik a fő termékei. Tanulják meg, milyen lépcsőkön megy át egy törvényjavaslat a Kongresszusban. Senkit sem érdekelt, hogy a gyerekek tudni akarták-e mindezt, vagy szükséges-e tudniuk – vagy hogy valaha is szükséges lesz-e. Senki nem volt kíváncsi rá, vagy soha senki nem vette a fáradságot, hogy kiderítse, vajon a tananyaghoz adott anyagokat megjegyezték-e. Az oktatók nem akarták tudni ezt, és valójában mi különbséget jelentett volna? Nem számított, hogy amint megtanulták, rögtön el is felejtették őket. Elment vele valamennyi idő. A törvény kimondta, hogy mindenkinek nélkülözhetetlen a nyolcosztályos oktatás, így a tananyagok készítői anyagot szolgáltatottak a nyolcosztályos oktatáshoz.

A gazdasági világválság alatt égetően fontos lett, hogy a fiatalokat a lehető legtávolabb távol tartsák a munkaerőpiactól, így aztán kiderült, hogy minden polgár számára nélkülözhetetlen a tizenkét osztályos oktatás. Ezúttal sem nagyon számított, hogy miféle anyaggal töltik el az időt, feltéve, hogy némileg elfogadható az az anyag. Tanuljanak meg verset elemezni, még akkor is, ha felnőttként soha többé nem olvasnak egyetlen verset sem. Olvassanak el egy nagyszerű klasszikus regényt, még akkor is, ha felnőttként soha többé nem olvasnak el egyetlen sem. Tanuljanak világtörténelmet, még akkor is, ha egyik fülükön bemegy, a másikon meg ki. Tanulják meg az euklédesszi geometriát, még akkor is, ha két évvel később egyetlen tételt sem tudnak bebizonyítani – akkor sem, ha az életük múlik rajta. Mindezt és sok-sok más dolgot

persze azzal igazoltak, hogy hozzájárulnak a sikerhez és a gazdag beteljesüléshez, melyet ezek a fiatalok majd felnőttként megtapasztalnak. Kivéve persze, hogy nem így volt. Csakhogy erről senki sem akart tudni. Senkinek sem jutott volna eszébe az érettségi után öt évvel levizsgáztatni ezeket a fiatalokat, hogy kiderüljön, mennyi minden maradt meg bennük. Senkinek sem jutott volna eszébe megkérdezni tőlük, hogy valójában mennyi hasznát vették a tananyagnak, vagy hogy mennyiben járult hozzá sikerükhöz és emberi beteljesülésükhöz. Mi értelme lenne az oktatásuk értékelésére kérni őket? Végül is mit tudtak ők arról? Ők csak érettségizők voltak, nem pedig képesített nevelők.

A második világháború végén senki sem tudta, hogyan alakul majd a gazdasági helyzet. A hadiipar eltűnésével az ország vajon visszazuhan a háború előtti gazdasági válságba? Kezdte az a hír járni, hogy a polgári oktatásnak igazából magában kellene foglalnia négy évnyi egyetemet is. Mindenkinek egyetemre kellene járnia. A gazdaság további növekedése hatására azonban engedni kezdtek ebből az elvárásból. Négy év egyetem bizonyára jót tesz az embernek, ám nem volt része a polgári oktatásnak, amely végül is tizenkét osztályos maradt.

A háborút követő jó esztendőkből gyakran több álláshely volt, mint rendelkezésre álló dolgozó, s ekkoriban kezdték úgy látni, hogy az iskoláink kudarcot vallanak. Kapósak voltak az ügyes munkások, és világosan látszott, hogy az iskolából kikerülő gyerekek nem sokkal tudtak többet a száz évvel korábbi hatodikos végzősöknél. „Átvettek” mindent, amit az idő eltöltésére a tananyaghoz adtak: verseket elemeztek, mondat szerkezetet ábrázoltak, tételeket bizonyítottak, egyenleteket oldottak meg x-re, átrágták magukat sok ezer oldalnyi történelmen és irodalmon, rengeteg irodalmi dolgozatot írtak, ám többnyire szinte semmi sem maradt meg bennük mindebből – és mi hasznuk lett volna abból, ha megmarad? Üzleti szempontból ezek az érettségizők alig ütötték meg a foglalkoztatáshoz szükséges szintet.

Persze akkorra a tananyag már szentírással ért fel, és túl késő volt beismerni, hogy a programot sosem arra tervezték, hogy hasznos legyen. A nevelők a következőt válaszolták az üzleti köröknek: „Többet kell adnunk a gyerekeknek ugyanabból – több elemezendő verset, több ábrázolandó mondatot, több bizonyítandó tételt, több megoldandó egyenletet, több elolvasandó történelmet és irodalmat, több irodalmi dolgozatot, és így tovább.” Senki sem akarta bevallani, hogy a programot a fiatalok munkaerőpiactól való távol tartására hozták létre – és hogy ebben legalább átkozottul remek munkát végzett.

A fiatalok távol tartása a munkaerőpiactól azonban csak a felét teszi ki az iskolák remek munkájának. Az őslakosoknál – a törzsi társadalmakban – a gyerekek tizenhárom-tizennégy éves korukra befejezik azt, amit mi a saját nézőpontunkból „oktatásnak” neveznénk. Készen állnak az „érettségre” és a felnőtté válásra. Ezekben a társadalmakban ez azt jelenti, hogy 100%-ig képesek az életben maradásra. Az öregek egy csapásra mind eltűnhetnének, s akkor sem lenne zűrzavar, anarchia és éhínség e fiatal felnőttek között. Minden nehézség nélkül képesek lennének folytatni az életüket. A szülők képességei és technikái közül semmi sem veszne el. Ha úgy akarnák, egészen függetlenül élhetnének attól a törzsi szerkezettől, amelyben fölnevelték őket.

Tőlünk azonban mi sem áll távolabb, mint hogy a gyerekeink képesek legyenek a társadalmunktól függetlenül élni. Nem akarjuk, hogy az érettségizők 100%-ig képesek legyenek az életben maradásra, mert akkor megtehetnék, hogy kiszállnak a mi kis gondosan felépített gazdasági rendszerünkől, és azt teszik, amihez csak kedvük van. Nem akarjuk, hogy azt tegyék, amihez csak kedvük van; azt akarjuk, hogy pontosan két választásuk legyen (feltételezve, hogy nincs saját vagyonuk): Szerezzenek állást, vagy menjenek egyetemre. Nekünk mindkét választás megfelel, mert szükségünk van állandó utánpótlásra kezdő dolgozókból, emellett szükségünk van orvosokra, ügyvédekre, fizikusokra, matematikusokra, pszichológusokra, geológusokra, biológusokra, iskolai tanárookra, és így tovább. A polgári oktatás mindezt szinte maradéktalanul teljesíti. Az érettségizők kilencvenkilenc egész kilenc tized százaléka e két lehetőség közül választ.

És meg kell jegyeznünk, hogy az érettségizőink garantáltan kezdő dolgozók. Azt akarjuk, hogy a létra legalsó fokát kelljen megragadniuk. Mi értelme lenne olyasmire tanítani őket, ami lehetővé tenné, hogy a létra második vagy harmadik fokát ragadják meg? Azokra a fokokra az idősebb testvéreik kapaszkodnak fel. És ha az idei érettségizők a második vagy harmadik fokot ragadnák meg, akkor ki végezné el a munkát legalul? A dolgozókat fölvevő üzletemberek folyton arról panaszkodnak, hogy az érettségizők semmit sem tudnak, gyakorlatilag semmilyen hasznos készségre nem tettek szert. Valójában azonban hogyan is lehetne ez másként?

Amint látják, az iskoláink nem mondanak csődöt, csak éppen olyasmiben érnek el sikert, amit nem vagyunk hajlandók észrevenni. Nem hibája a rendszernek, hanem jellegzetessége, hogy olyan érettségizőket állít elő, akiknek nincsenek készségeik, akik nem képesek életben

maradni, és akik kénytelenek dolgozni vagy éhezni. A rendszernek ezt kell tennie ahhoz, hogy a dolgok továbbra is úgy menjenek, ahogyan most mennek.

Az iskoláztatás szükségességét támasztja alá a kultúra két állandósult mítosza. Az első és legártalmasabb szerint a gyerekek nem hajlandók tanulni, hacsak nem kényszerítik rá őket – az iskolában. Része magának a gyerekkor mítoszának, hogy a gyerekek utálják a tanulást, és minden áron igyekeznek elkerülni. Természetesen akinek van gyereke, az tudja, micsoda képtelen hazugság ez. A gyerekek csecsemőkoruktól kezdve a világ legfantasztikusabb tanulói. Ha egy négy nyelvet beszélő családban nőnek fel, akkor három-négy éves korukra négy nyelven fognak beszélni – egyetlen iskolában töltött nap nélkül, pusztán a családtagjaik közt időzve, mert borzasztóan szeretnék, ha képesek lennének arra, amire a családtagjaik. Akinek van gyereke, az tudja, hogy milyen fáradhatatlanul kíváncsiak. Amint képesek kérdezni, szüntelenül kérdezősködnék, gyakran az örületbe kergetve szüleiket. Kíváncsiságuk kiterjed mindenre, amit el tudnak érni, ezért van az, hogy a szülők hamarosan jó magasra tesznek – és ha lehet, hét lakat alá zárnak – mindent, ami törekeny, veszélyes, vagy nem gyerek kezébe való. Mind ismerjük a gyerekbiztos kupakokról szóló vicc igazságát: ez az a fajta, amelyet csak a gyerekek tudnak kinyitni.

Akik azt hiszik, hogy a gyerekek ellenállnak a tanulásnak, azoknak a leghalványabb fogalmuk sincs arról, hogy miként is fejlődött ki az emberi kultúra. A kultúra nem más, mint az egyik nemzedékről a következőre hagyott tanult viselkedések és információk összessége. Az evés vágyát nem a kultúra közvetíti, ám az ehető táplálék felleléséről, összegyűjtéséről és feldolgozásáról szóló tudást igen. Az írás feltalálása előtt egyszerűen elveszett minden, amit egy nemzedék nem adott tovább – lett legyen az egy módszer, egy dal, a történelem egy részlete. Az őslakosok körében – azoknál, akiket még nem pusztítottunk ki – rendkívül teljes a tudás közvetítése, de persze nem 100%-ig teljes. Mindig lesznek olyan hétköznapi személyes történetek, amelyeket az idősebb nemzedék magával visz a sírba. A létfontosságú dolgok azonban nem vesznek el.

Abból adódik ez, hogy a tanulás vágya éppen úgy bele van drótozva a gyerekekbe, ahogyan a szaporodás vágya a felnőttekbe. Genetikus dolog. Ha létezett valaha olyan emberfaj, amelynek gyerekeit természetük nem hajtotta tanulásra, akkor már rég eltűnt, mert nem lehetett kultúrahordozó.

A gyerekeket nem kell ösztönözni, hogy megtanuljanak mindent a körülöttük levő világról; a természetük már eleve hajtja őket, hogy megtanulják. Az őslakosoknál a gyerekek a serdülőkor kezdetére mindig megtanulnak mindent, amire felnőttként szükségük lesz.

Gondoljanak erre a következőképpen. Az ember biológiai óráján általánosságban két ébresztő van beállítva. Amikor születéskor megszólal az első ébresztő, az óra csörgése azt mondja: tanulj, tanulj, tanulj, tanulj, tanulj. Amikor a serdülőkor kezdetén megszólal a második ébresztő, az óra csörgése azt mondja: párosodj, párosodj, párosodj, párosodj, párosodj. A tanulj, tanulj, tanulj hang sosem tűnik el teljesen, ám viszonylag halk lesz a serdülőkor beköszöntével. Ekkor a gyerekek már nem akarják követni a szüleiket a tanulás táncában. Inkább egymást szeretnék követni a párosodás táncában.

Mi persze nagy bölcsen úgy döntöttünk, hogy a génjeink által szabályzott biológiai órát semmibe kell venni.

A legtöbb ember azért fogadja el az iskolát, mert az iskolázatlan gyerek azt tanul, amit akar, és akkor tanulja meg, amikor akarja. Ezt túrhetetlennek tartják, mert meg vannak győződve arról, hogy a gyerekek egyáltalán semmit sem akarnak tanulni – és hogy ezt bebizonyítsák, az iskolásokra mutatnak. Nem veszik észre, hogy az iskolás kort még el nem ért gyerekek tanulási görbéje meredeken a magasba szökik – ám gyorsan a vízszinteshez közelít, amikor iskolások lesznek. A legtöbb harmadikasnál vagy negyedikesnél szinte teljesen ellaposodik. A tanulás, úgy, ahogy van, egy unalmas, fájdalmas élmény lett, melyet lehetőség szerint szeretnének elkerülni. Még egy oka van azonban annak, hogy az emberek irtóznak attól a gondolattól, hogy a gyerekek azt és akkor tanulnak, amit és amikor akarnak. Nem fogja mindenki ugyanazokat a dolgokat megtanulni! Egyesek sosem fogják megtanulni a verselemzést! Egyesek sosem fognak megtanulni mondatot elemezni vagy irodalmi dolgozatot írni! Egyesek sosem fogják elolvasni a Julius Caesart! Egyesek sosem fogják megtanulni a geometriát! Egyesek sosem fognak békát boncolni! Egyesek sosem fogják megtanulni, hogy hogyan fogadja el a Kongresszus a törvényjavaslatokat! Természetesen ezt még elképzelni is borzasztó. Az nem számít, hogy ezeknek a tanulóknak a 90%-a soha életében nem fog többé verset vagy Shakespeare-művet olvasni. Nem számít, hogy 90%-uknak életükben soha nem lesz több alkalmuk mondatot elemezni vagy irodalmi dolgozatot írni. Nem számít, hogy 90%-ukban nem marad meg semmi használható abból, amit geometriából vagy algebrából tanultak. Nem számít, hogy 90%-uk semmi hasznát nem veszi

semmiféle tudásnak, amelyet a békaboncolásból nyernie kellett volna. Nem számít, hogy az érettségizők 90%-ának halvány sejtelve sincs arról, hogy a Kongresszus hogyan fogadja el a törvényjavaslatokat. Csak az számít, hogy végigcsinálták!

Akiket elborzaszt a gondolat, hogy a gyerekek azt és akkor tanulnak, amit és amikor akarnak, azok nem fogadták el azt a legelemibb pszichológiai tényt, hogy az ember (mindenki, mindenkorú ember) a számára fontos dolgokra emlékszik – arra, amit tudnia szükséges –, a többit pedig elfelejti. Én vagyok az élő tanú erre. Az ország egyik legjobb előkészítő iskolájába jártam, a negyedik legjobb végzős voltam, és nagyon kétlem, hogy képes lennék elégségest szerezni két-három tárgynál többől az akkori több tucatból. Két hosszú évig tanultam klasszikus görög nyelvet, és ma képtelen lennék felolvasni akár csak egyetlen mondatot is.

Utolsó érvként az emberek azt hozzák fel annak az elképzelésnek az igazolására, amely szerint a gyerekeknek szükségük van mindarra az iskolai oktatásra, amelyben részesítjük őket, hogy sokkal több tanulnivaló van ma, mint amennyi a történelem előtti időkben volt, vagy akár csak egy évszázaddal ezelőtt. Természetesen sokkal több minden van, amit meg lehet tanulni, de mindannyian jól tudjuk, hogy ezek nincsenek bent az óvodától a tizenkettedik osztályig tartó tananyagban. A tudásnak hatalmas új területei léteznek ma – olyasmik, amikről száz éve még senki nem is hallott: asztrofizika, biokémia, paleobiológia, repüléstan, részecskefizika, etológia, sejtpatológia, neurofiziológia – órákon át sorolhatnám őket. De talán ezeket a dolgokat zsúfoltuk bele az óvodától a tizenkettedik osztályig tartó tananyagba, mert hiszen mindenkinek tudnia kell őket? Természetesen nem. Képtelen egy ötlet. Képtelen ötlet az, hogy a gyerekeket azért kell sokáig iskoláztatni, mert olyan sok mindent lehet megtanulni. Ha a polgári oktatás felölelné mindent, amit meg lehet tanulni, akkor nem tizenkettedik osztályig tartana, hanem a tizenkétezredikig, és senki sem lenne képes még életében leérettségizni.

Persze jól tudom, hogy nincs senki a hallgatóság soraiban, akit meg kellene győzni az otthoni oktatás vagy az iskolamentes oktatás előnyeiről. Azonban remélem, hogy esetleg tudtam némi filozófiai, történeti, antropológiai és biológiai alapot szolgáltatni meggyőződésükhöz, miszerint az iskola nem olyan jó, mint amilyennek kikiáltják.

Forrás: Daniel Quinn - Schooling: The Hidden Agenda (fordította: Mohari András)